

МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ

**УТВЪРДЕН СЪС ЗАПОВЕД №:РД-652/..29.09...2015...г.
НА МИНИСТЪРА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ**

ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ

**ЗА ОПАЗВАНЕ НА РАСТИТЕЛНИЯ ВИД
ПРОВАНСКИ САЛЕП (*ORCHIS PROVINCIALIS*) VALBIS
В БЪЛГАРИЯ**

2015 - 2024 г.

София – 2015 г.

Планът за действие е разработен в Института по биоразнообразие и екосистемни изследвания, БАН в рамките на Проект *Life08NAT/BG/000279* “Пилотна мрежа от малки защитени територии за опазване на растения от българската флора по модела на растителните микрорезервати” (www.bulplantnet-bg.s-kay.com), финансиран от Програмата на ЕС за околна среда *Life+* и МОСВ.

Автори: проф. д-р Димитър Райчев Пеев – e-mail: dpeev@bio.bas.bg
спец. Наталия Вълвовска – Попова - e-mail natali@bio.bas.bg

СЪДЪРЖАНИЕ

	СТР.
1. РЕЗЮМЕ	5
2: УВОД	7
2.1. Основание за разработване на плана	7
2.2. Процес на разработване на плана	8
2.3. Цел на плана за действие	10
3. ПРИРОДОЗАЩИТЕН И ЗАКОНОВ СТАТУС	10
4. ОСНОВНИ СВЕДЕНИЯ ЗА ВИДА В СТРАНАТА	10
4.1. Таксономия и номенклатура	10
4.2. Биология на вида	11
4.3. Разпространение	11
4.4. Състояние на популацията.....	12
4.5... Екология на вида.....	13
4.6. Данни за отглеждане на вида в контролирани условия	14
5: ЗАПЛАХИ И ЛИМИТИРАЩИ ФАКТОРИ	14
5.1. Неподлежащи на управление фактори	14
5.2. Подлежащи на управление фактори	15
6. ПРЕДПРИЕТИ МЕРКИ ЗА ОПАЗВАНЕ	16
6.1. Опазване на местообитания	16
6.2. Преки природозащитни мерки, изследователски мерки и мониторинг .	17
6.3. Повишаване осведомеността за вида и необходимостта от опазване	17
7. НЕОБХОДИМИ ПРИРОДОЗАЩИТНИ ДЕЙСТВИЯ	18
7.1. Политики и законодателство	18
7.2. Пряко опазване и възстановяване на вида и местообитанията	18
7.3. Изследвания и мониторинг	19
7.4. Повишаване осведомеността, природозащитната култура и уменията за опазване на вида	19
8. МОНИТОРИНГ И ОЦЕНКА НА ПЛАНА	19
9. БЮДЖЕТ И ГРАФИК ЗА РЕАЛИЗИРАНЕТО НА НАБЕЛЯЗАНИТЕ ДЕЙНОСТИ, ИНДИКАТОРИ	21
10. ПРИЛОЖЕНИЯ	23
10.1. Списък на използваните съкращения	24

10.2. Ползвана литература	25
10.3. Снимков материал на вида и неговите местообитания	26
10.4. Методика за оценка на индивидите и находищата	30
10.5. Планове за мониторинг. Стандартна бланка за мониторинг на висши растения /ИАОС/	31
10.6. Методика и Протокол за събиране, съхранение и предаване на семена в Националната семенна Генбанка в гр. Садово	44
10.7. Карта на известните находища на вида	47
10.8. Индикативна карта за находищата	48
10.9. Заповеди за обявяване на Защитени територии	49
10.10. Резултати от проведените научни изследвания при разработването на Плана за действие	51

1.РЕЗЮМЕ

Разработването на Планове за действие за застрашени растителни и животински видове е един от основните подходи в природозащитната дейност у нас. Това е ефективен механизъм за осигуряването на запазването и устойчивото съществуване на ценни от флората и фауната .

Прованският салеп (*Orchis provincialis* Balbis) е един от целевите видове по Проекта „Пилотна мрежа от малки защитени територии за видове от българската флора по модела на растителните микрорезервати”, финансиран от програмата на ЕС за околна среда LIFE+. Целта на този проект е да бъдат опазени редки видове от българската флора, чиито популации се намират извън съществуващите защитени територии и са изложени на риск от унищожаване.

Планът за действие за Прованския салеп е разработен за срок от 10 години и е в съответствие с изискванията на Наредба № 5 от 01.08.2003 г. за условията и реда за разработване на планове за действие за растителни и животински видове на министъра на околната среда и водите и министъра на земеделието и горите (обн., ДВ, бр. 73 от 19.08.2003 г.). Основната цел на Плана е да се подобри неблагоприятния природозащитен статус на вида, като се създадат предпоставки за опазването и устойчивото управление на неговите популации и местообитания в страната.

Прованският салеп е многогодишно тревисто растение с 2 яйцевидни грудки. Цъфти май-юни, плодоноси юни-юли. Насекомоопрашващо се растение. Размножава се вегетативно и със семена. Вегетативното размножаване се осъществява чрез 2-3 вегетативни розетки от едно коренище.

Прованският салеп (*Orchis provincialis*) Balbis е един от редките тревисти видове от сем. Салепови (*Orchidaceae*) в България и отговаря на изискванията за видове, за които според посочените нормативни документи се предвижда разработване на План за действие. Защитен видът включен в Приложение 3 към чл. 37 от Закона за биологичното разнообразие, в Червения списък на висшите растения в България (2009), Червена книга на Р България, т.1. Растения и гъби с категория „Критично застрашен”. (CR). Видът е включен в Конвенцията за международна търговия със застрашени видове от дивата фауна и флора (CITES) и в Конвенцията за опазване на дивата европейска флора и фауна и природните местообитания (Бернската конвенция).

Географският ареал на вида е ограничен в района на Северното Средиземноморие и съседните страни (на север до Франция и Швейцария, на изток до

България). Находището в България определя източната граница на разпространението на вида.

В България видът е с много ограничено разпространение. Понастоящем са запазени само 2 популации в Източни Родопи, в землищата на селата Лозенградци и Априлци, община Кирково, област Кърджали. Разпространен е до 514 m н.в.

От популацията в с. Чакаларово е намерен 1 индивид в частен имот (2011 г.). През 2012 и 2013 г. индивидът не бе установен. Находището при с. Черничино е изчезнало (А. Петрова, 2012), а това в Странджа при с. Кости, (вероятно погрешно съобщено) не е потвърдено; Популациите на Прованския салеп са малочислени и се срещат в широколистни и хвойнови храсталаци, в нискостъблени широколистни гори и по покрайнините им, както и в ксеротермни тревни съобщества между горските и храстови участъци по сухи, плитки варовити и силикатни почви, в периферията на смесени термофилни дъбови гори със сравнително бедна храстова и тревна растителност.

Местообитанията се отнасят към включения в Приложение 1 на Закона за биологично разнообразие хабитатен тип „Балкано-Панонски церово-горунови гори ” (код 91M0). Индивидите плодоносят и семената са жизнени. Размножават се вегетативно и със семена. Ниският възобновителен и миграционен потенциал е лимитиращ за ниската численост на вида. Биологичните особености, специфичните екологични изисквания на вида, съществуващите заплахи от антропогенен характер, конкуренцията на тревисти видове, утъпкването при паша в сезона на цъфтеж и плодоносене, вероятността от възникване на пожари, близостта на каменни кариери, опасност от изсичане на дървесина за огрев и глобалните климатични промени са реални заплахи за вида и местообитанията му.

Важна стъпка за защита и устойчивото съществуване на популациите в процеса на разработването и прилагането на План за действие на находищата на Провански салеп е обявяването на две Защитени местности: ЗМ „Находище на Провански салеп – с. Априлци”, и ЗМ „Находище на Провански салеп – с. Лозенградци”, общ. Кирково, обл. Кърджали.

Предвид посочените заплахи е необходимо да се предприемат природозащитни мерки за опазване на популациите и местообитанията:

- Периодично събиране и съхранение на семена в Националната семенна Генбанка в гр. Садово за *ex situ* опазване на вида;

- Провеждане на периодичен мониторинг на вида съгласно План за мониторинг на Провански салеп;
- Провеждане на *in situ* дейности за поддържане на оптимални условия в местообитанията;
- Отглеждане на живи растения в експерименталната база в оранжерията на Института;
- Проучване на други подходящи местообитания в страната за издирване на нови популации;
- Проучване на генетичната изменчивост;
- Наблюдение на климатичните промени върху фенологията и адаптивните способности на индивидите;
- Провеждане на периодични информационни срещи с населението и управленските структури, НПО, училища, природозащитници и др. за запознаването им с консервационния статус на вида и необходимостта за неговото опазване.

2. УВОД

2.1. Основание за разработване на плана

Предпоставка за разработването и изпълнението на настоящия План за действие е необходимостта да бъде запазен един рядък вид, с висока консервационна стойност, вид от българската флора, в отговор на националните и международни изисквания за опазване на биологичното разнообразие.

Във флората на България има растителни видове, чието съществуване е застрашено, тъй като техните популации са извън големите защитени територии. Малката площ и интензивното външно въздействие от страна на човека затрудняват протичането на естествените процеси. За да бъдат в добро състояние тези популации се нуждаят от поддържащи и (или) възстановителни действия. В този смисъл Концепцията за „растителните микрорезервати“ е подход за „*in situ*” опазване на малки по площ (до 20 ha) територии богати на ендемични, редки и (или) застрашени видове висши растения с единични находища. В микрорезерватите видовете и местообитанията са трайно защитени и се управляват въз основа на дългосрочен мониторинг, провеждане на поддържащи и възстановителни дейности в местообитанията. Концепцията за растителните микрорезервати е създадена и приложена за първи път в област Валенсия, Испания, през 90^{те} години на XX в. Този подход се прилага успешно в Испания,

Гърция, Словения, Египет. С настоящия проект и България се присъединява към тези страни.

Избрани за включване в Проекта са 47 редки, застрашени от изчезване растения от българската флора. Популациите на тези видове заемат около 1006 ha. Опазване на видове с критична ниска численост (*Astragalus physocalyx*, *Aethionema arabicum*), такива с единични индивиди (*Eriolobus trilobata*), както и такива с многобройни популации, но с единствени в страната находища (*Tulipa pirinica*, *Orchis provincialis*, *Amygdalus webbii* и др.). 18 вида се отглеждат успешно в „*ex situ*” колекцията на Института и служат за „резерв” при нарушаване на баланса в естествените местообитания. За всички видове са разработени Планове за действие. Бъдещата работа по подържане на „Мрежата” е описана в главата „Стратегия”, където основен мотив е сътрудничество на всички нива на природозащитата у нас. В микрорезерватите видовете и местообитанията са трайно защитени и се управляват въз основа на дългосрочен мониторинг, провеждане на поддържащи и възстановителни дейности в местообитанията, повишаване познанията и обществената ангажираност в природозащитните дейности.

Основание за разработването на План за действие за опазването на Провански салеп (*Orchis provincialis* Balbis) е неблагоприятното състояние на популациите на вида в България.

Законова и нормативна основа за настоящия План за действие са:

- Разпоредбите в Закона на биологичното разнообразие (чл. 52, ал. 2 и чл. 53, ал. 2), обн. ДВ бр.77 от 9 август 2002 г.;
- Национален план за опазване на биологичното разнообразие 2005–2010 г., където сред мерките и подходите за постигане на целите на плана, към поддържащите и възстановителните мерки е предвидено: “Разработване и изпълнение на планове за действие за редки и застрашени видове растения и животни”;
- Наредба №5 от 01.08.2003 г. за условията и реда за разработване на планове за действие за растителни и животински видове (обн. ДВ бр. 73 от 19.08.2003 г.);
- Задание от Министъра на околната среда и водите за разработване на План за действие за Провански салеп, един от целевите видове и се осъществява в рамките на проект (BulPlantNet - LIFE08NAT/BG/000279) „Пилотна мрежа от малки защитени територии за опазване на растения от българската флора по модела на растителните микрорезервати” (www.bulplantnet-bg.s-kay.com).

2.2. Процес на разработване на Плана

Възложител на Плана за действие е Министерството на околната среда и водите.

Изпълнител на заданието е екип от специалисти от Институт по биоразнообразие и екосистемни изследвания, отдел Растително и гъбно разнообразие и ресурс към БАН.

Автори на Плана са:

Димитър Райчев Пеев -ИБЕИ, БАН. (dpeev@bio.bas.bg)

Наталия Веселинова Вълвовска – Попова -ИБЕИ, БАН. (natali@bio.bas.bg)

Настоящият План за действие за опазване на тревистия вид Провански салеп (*Orchis provincialis*) е подготвен в резултат на проведени теренни наблюдения и изследвания на авторския колектив, като е използвана информация от литературни източници и колекциите в хербариумите на SOM, SO, SOA. При обработката и анализирането на събраната информация са проведени консултации и обсъждания с експерти от МОСВ и РИОСВ Хасково, общинската администрация на гр. Кирково, кметството на с. Лозенградци и с. Априлци, както и експерти, разработвали Планове за действие за други растителни видове.

Теренните проучвания на авторския колектив са направени през периода 2010 – 2013 г. Данните за разпространението на вида, състоянието на популациите и местообитанията, заплахите и необходимите мерки за тяхното преодоляване са отразени в Плана за действие.

Планът за действие е подготвен в следната времева рамка:

А. Разработване на Проект на Плана за действие

1. Събиране и анализ на наличната информация за вида и местообитанието по литературни и хербарни данни. Локализиране на находищата – 2010 г.
2. Теренни проучвания върху състоянието на екземплярите и местообитанията; определяне на заплахите; обработка и анализ на теренната информация - 2010 г– 2013 г.
3. Вътрешни обсъждания и консултации с експерти от МОСВ и РИОСВ за запознаване целите и задачите на Проекта – 2010 г.
4. Подготовка на първи вариант на Плана за действие – 2013 г.
6. Допълване на информацията - 2013 г.

Б. Изготвяне на окончателния проект на Плана за действие

1. Внасяне на окончателния проект на План за действие в МОСВ – 2015 г.
2. Разглеждане на проекта на План за действие от Националния съвет за биологично разнообразие – 2014 г.

3. Корекции и допълнения след обсъждането в НСБР – 2014 г.
4. Утвърждаване на Плана от Министъра на околната среда и водите – 2015 г.

2.3. Цел на Плана за действие

Целта на Плана за действие е да се създаде предпоставка за опазването и устойчивото управление на съществуващите популации и местообитанията на Провански салеп (*Orchis provincialis* Balbis) в България.

3. ПРИРОДОЗАЩИТЕН И ЗАКОНОВ СТАТУС

3.1. Природозащитен статус

3.1.1. Национален природозащитен статус

- „Критично застрашен” вид [CR B2ab(iv); C2a(i)] съгласно Червения списък на висшите растения в България, (Petrova, 2009);
- Включен в Червена книга на Р. България, т.1. Растения и гъби (Петрова, 2015). (<http://e-ecodb.bas.bg/rdb/bg/>)

3.1.2. Международен природозащитен статус

- Видът е включен в международни нормативни документи в Конвенцията CITES и Бернската конвенция.

3.2. Законов статут

- Защитен вид, включен в Приложение № 3 на Закона за биологичното разнообразие.

4. ОСНОВНИ СВЕДЕНИЯ ЗА ВИДА В СТРАНАТА

4.1. Таксономия и номенклатура

Orchis provincialis Balbs, Misc. Alt (1806)20; Hayek, Prodr. Fl. Penins. Balc. 19 (1933) 391; Stoj., Фл. Р. Бълг. II(1964)368; Чешмеджиев, Определител на растенията в България (2003) 465. - **Прованският салеп**. Сем. Салепови (*Orchidaceae*).

Морфологично описание

Многогодишно тревисто растение с 2 яйцевидни грудки. Стъблата високи 15–35 cm, с 3–6 розеткови и 1–3 подобни на присъцветници листа. Приосновните листа ланцетни, дълги 5–15 cm, широки 1,5–2,5 cm, зелени с тъмни петна. Съцветията рехави, с 5–20 цвята. Цветовете светложълти, устната с малки червени точки, плитко триделна, страничните дялове отклонени надолу. Шпората дълга 1,5–2 cm, извита нагоре. Цв. V(VI), пл. VI(VII). Насекомоопрашващо се растение. Размножава се вегетативно и със

семена. Вегетативното размножаване се осъществява чрез 2-3 вегетативни розетки от едно майчино растение.

Ключови белези, по които видът се отличава от близкородствени видове

Много характерен белег на Прованския салеп, който го отличава от видовете на род *Orchis* е формата и дължината на шпората - тя е цилиндрично бухалковидна, по-дълга от околоцветника, а при близките видове (напр. *Orchis pallens*) само цилиндрична, равна на околоцветника. Разлика съществува и при жилкуването на прицветниците – при Прованския салеп жилките са от 1 до 3, прости, неразклонени.

4.2. Биология на вида

- *Биологичен тип* – многогодишно тревисто (с грудки) растение;
- *Жизнена форма* – геофит, хелиофит, ксеро-мезофит;
- *Опрашване* - опрашването се извършва от насекоми, предимно пчели. Ако се съди по количеството на семената то е с висока ефективност;
- *Семенната продукция* – изключително дребни (0,02 mm) семена, многобройни, с много малък хранителен запас (ендосперм)]
- *Кълняемост на семената* – ниска – 15% при двукратна проверка в лабораторни условия]
- *Екологични изисквания* – богати, варовити почви с ограничено количество влага, непряко слънчево огряване – в сянката на смесената дъбова гора]
- *Стопанско значение* – няма данни;
- *Хромозомни числа* – $2n=42$; Aensser, (1938) от Болховских, З., (1969).

4.3. Разпространение

4.3.1. Общо разпространение на вида

Ареалът на вида включва Северното Средиземноморие на север до Франция и Швейцария, на изток до България. Стоянов (ор.с.) посочва, че видът се среща в Северна Африка и Западна Мала Азия.

4.3.2. Разпространение в страната

На територията на България популациите са локализирани във флористичен район Източни Родопи, в землищата на с. Лозенградци и с. Априлци общ. Кирково, обл. Кърджали; до 500 m надм.в. По литературни данни са намерени популации в землищата на с. Чакаларово, общ. Кирково, и с. Черничино, общ. Ивайловград. През месец юни 2011 г. в находището на с. Чакаларово в частен имот на 375 m надм.в. бе установен

само един индивид от посочената за района популация. През 2012 и 2013 г. в този район не бе намерен нито един индивид. Има данни за съвременно изчезване на находището при с. Черничино. В Странджа пл. в района на с. Кости от 1921 г. еднократно е съобщавано за растителния вид Провански салеп, вероятно погрешно.

Флористичен район: Родопи-Източни - [при с. Лозенградци, Кърджалийско (SOM 160104, 14755, 14754, 14753)] (Трифонов, В. 2003; Стоянов, Н. 1921), край с. Чакаларово, Кърджалийско (SO 25629).

4.4. Състояние на популациите

Популацията в землището с. Априлци е с площ 2.5 ha и е малобройна с 11 генеративни индивида и 5 вегетативни розетки и се намира на 50 m. южно от шосето за с. Априлци и в близост до чешма с беседка. Популацията в землището на с. Лозенградци е многобройна в сравнение с тази при с. Априлци и заема площ от 6 ha с численост около 160 генеративни индивида и 310 вегетативни розетки. Индивидите в двете популации се развиват нормално. Поради значителната суша вегетационния сезон 2013 г. беше по къс –до края на м. юни. Индивидите са мозаечно разпръснати и не формират гъсти популации. Не са установени конкретни вредители и заболявания по растенията, но установихме наядени листа в популацията при с. Априлци. Основната заплаха за вида е утъпкването и пашата.

Бележки за цялостното състояние

Условията на средата, в която се развиват двете популации са сравнително неблагоприятни – преходносредиземноморски климат с високи летни температури, продължителна суша, липса на водоизточници, нерегламентирана паша. По литературни данни преди 10-15 години находищата са с численост под 30, а някои с 3-4 индивида. Наблюденията дават основание да се предположи кратък живот на отделните индивиди. За състоянието на популациите на *Orchis provincialis* има данни от интервал 2002-2004 г. Промените които бяха установени през 2013 г. са с негативен характер. Конкуриращи видове в местообитанието на с. Лозенградци са представителите на род Зановец (*Chamaecytisus ssp.*) и Орловата папрат (*Pteridium aquilinum*), а в землището на с. Априлци основни конкуриращи видове са представителите на род Зановец (*Chamaecytisus ssp.*) и млади индивиди от *Juniperus oxycedrus*. При посочване на реалния брой индивиди не е необходимо да се работи с показател „обилие“.

GPS координати на двете контролни площадки в землището на с. Лозенградци

Контролна площадка №1	Географски координати Lat	Географски координати Long	Надм. в.	Метрични (UTM) координати E	Метрични (UTM) координати N
	41.30391	25.39485	496 m	365624.1	4573737.4
	41.30399	25.39488	500 m	365626.8	4573746.3
	41.30397	25.39484	499 m	365623.4	4573744.1
	41.30389	25.39534	500 m	365665.1	4573734.4

Контролна площадка №2	Географски координати Lat	Географски координати Long	Надм. в.	Метрични (UTM) координати E	Метрични (UTM) координати N
	41.30393	25.39616	510 m	365733.8	4573737.6
	41.3039	25.396	508 m	365720.4	4573734.5
	41.30387	25.39603	506 m	365722.8	4573731.2
	41.30379	25.39599	504 m	365719.3	4573722.3
	41.30387	25.39604	514 m	365723.6	4573731.1

GPS координати на контролната площадка в землището на с. Априлци

Контролна площадка № 1	Географски координати Lat	Географски координати Long	Надм. в.	Метрични (UTM) координати E	Метрични (UTM) координати N
	41.32016	25.38091	362 m	364490.7	4575563.2
	41.32022	25.3809	360 m	364490	4575569.9
	41.32012	25.38084	362 m	364484.8	4575558.9
	41.32003	25.3812	359 m	364514.7	25.3812

4.5. Екология на вида

Прованският салеп се среща у нас в условията на ксеротермни местообитания отнасящи се към хабитатен тип „Балкано-Панонски церово-горунови гори” (код 91M0).

- *Наклон* – при с. Лозенградци 40-45⁰; при с. Априлци 0⁰ - 5⁰;
- *Изложение* – източно при с. Лозенградци; западно при с. Априлци;
- *Почви* – богати, варовити, неерозирани с ограничено количество вода (тип червеноземни (Nitisols-NT) (Нинов, 1982), Физическа география, 2002;
- *Климат* – Преходносредиземноморски;
- *Растителни съобщества* – Двете популации се намират в сходна ценотична среда - смесена дъбова гора – *Quercus pedunculata*, *Quercus cerris*, *Quercus pubescens*.

Видовият състав включва *Juniperus oxycedrus*, *Rosa sp.*, *Oxytropis pilosa*, *Stipa capillata*, *Jasminium fruticans*, *Teucrium chamaedrys*, *Teucrium polium*, *Primula veris*, *Limodorum abortivum* (VU), *Dactylis glomerata*, *Orchis laxiflora*, *Ajuga chia*, *Paliurus spina-christi*, *Andropogon ischemum*, *Cistus salvifolius* (EN), *Dactylozhiza sp.*, *Dorycnium herbaceum*.

Собственост на земите в природните местообитания на вида - с. Лозенградци

Собствеността е: държавна частна.

Начин на трайно ползване: находището попада в гора от широколистни дървесни видове, горски път

Собствеността на земите и режим на ползване в района около находището

Собствеността около находището е: частна държавна частна, стопанисвана от общината и общинска частна.

Режим на ползване около находището: нива, широколистни дървесни видове, горска ливада, територия за обслужване на горското стопанство, горска нива, полски път, пасище с храсти, изоставена орна земя.

Собственост на земите в природните местообитания на вида – с. Априлци

Собствеността е: частна, стопанисвана от общината, общинска публична

Начин на трайно ползване: пасище, мера, територия използвана за други трайни насаждения, друга територия на междуселищна пътна транспортна мрежа.

Собствеността на земите и режим на ползване в района около находището

Собствеността около находището е: частна, държавна частна, общинска, частна.

Режим на ползване около находището: пасище, мера, естествени ливади, полски път, дере, овраг, яма.

4.6. Данни за отглеждане на вида в контролирани условия

В *ex situ* колекцията на Института се отглеждат 4 вегетативни индивида пренесени от местообитанието в с. Лозенградци. Индивидите се адаптираха и за сега се развиват добре. От тях е предвидено да се дадат 2 на Ботаническата градина към БАН.

5. ЗАПЛАХИ И ЛИМИТИРАЩИ ФАКТОРИ

Популациите в с. Лозенградци и с. Априлци

5.1. Неподлежащи на управление фактори

5.1.1. Популационно-биологични фактори

Популацията на Прованския салеп е малочислена, която я прави уязвима. Вероятно поради бедните на едносперм семена, доминира вегетативното размножаване. Ниска степен.

5.1.2. Конкуренция от страна на други видове

Основни конкуриращи видове са представителите на род Зановец (*Chamaecytisus ssp.*), орловата папрат (*Pteridium aquilinum*), както и червена хвойна (*Juniperus oxfordrus*). Ниска степен.

5.1.3. Климатични промени – уязвимост на вида

Един от основните фактори е прогресивното засушаване в дъбовите гори, което води до намаляване на площта и броя на индивидите. Вероятно тази е причината за изчезването на вида от находищата при с. Чакаларово и с. Черничино. Средна степен.

5.1.4. Съществени социално-икономически промени

Не са установени съществени заплахи.

5.2. Подлежащи на управление фактори

5.2.1. Влошаване и разрушаване на местообитания

При извеждане на сечи (незаконни) може да се стигне до разрушаване на местообитанието. Средна степен.

5.2.2. Пряко унищожаване

При теренните проучвания не беше констатирано пряко унищожаване на индивидите. Не се бере, не се коси в зоните.

5.2.3. Причинени от човешка дейност

Работещи каменни кариери в с. Лозенградци – неконтролирано пръснати из района в близост до находището (добив на плочи), наличието на чешма, която се посещава от хора и служи за водопой на животни. Висока степен.

5.2.4. Въздействие на социално-икономически фактори от управляем характер

Не са установени социално-икономически фактори от управляем характер да действат както на вида, така и на неговите местообитания.

5.2.5. Случайни фактори

Не са констатирани случайни фактори, които застрашават популацията на Прованския салеп.

6. ПРЕДПРИЕТИ МЕРКИ ЗА ОПАЗВАНЕ

6.1. Опазване на местообитанията

За опазване на находищата на Прованския салеп са обявени две Защитени местности:

Защитена местност „Находище на Провански салеп – с. Априлци“, ЕКТТЕ 000905, община Кирково, област Кърджали, с площ 5,566 дка. със Заповед № РД-33/ 16.01. 2013 г. на Министъра на околната среда и водите (обн., ДВ. бр. 14/2013 г.)

[\(http://eea.government.bg/zpo/bg/\)](http://eea.government.bg/zpo/bg/)

В границите на защитената местност се забранява:

- Промяна на предназначението и начина на трайно ползване на земята;
- Строителство, с изключение на дейности свързани с ремонт и реконструкция на съществуващи съоразения;
- Търсене, проучване и добив на подземни богатства;
- Внасяне на неместни видове.

Защитена местност „Находище на Провански салеп – с. Лозенградци“, ЕКТТЕ 44080, община Кирково, област Кърджали, с площ 70.7 дка. Заповед № РД-07/12013 г. на Министъра на околната среда и водите (обн., ДВ. бр. 77/2013 г.).

В границите на защитената местност се забранява:

- Промяна на предназначението и начина на трайно ползване на земята;
- Строителство, с изключение на дейности свързани с ремонт и реконструкция на съществуващи съоразения;
- Търсене, проучване и добив на подземни богатства;
- Внасяне на неместни видове.

Находището на *Orchis provincialis* (Провански салеп) в землището на с. Лозенградци общ. Кирково, обл. Кърджали попада в защитена зона от Екологичната мрежа НАТУРА 2000 по смисъла на Закона за биологичното разнообразие ВГ0001032 „Родопи-Източни” за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна, включена в списъка от защитени зони, приет с Решение № 122 от 2.03.2007 г. на Министерския съвет (обн., ДВ бр. 21/2007 г.), изменена с Решение № 811/2010 г. на Министерския съвет (обн., ДВ бр. 96/2010 г.).

6.2. Преки природозащитни мерки, изследователски мерки и мониторинг

- Видът е оценен като Критично застрашен (CR) на национално ниво, включен в Червената книга на Р. България т.1. Растения и гъби, в списъка на CITES и в Бернската конвенция.

- Извършена е инвентаризация на находищата и оценка на състоянието им;
- Установени са реалните и потенциални заплахи;
- Обявени са две Защитени местности;
- Изготвен е дългосрочен (10-годишен) План за мониторинг на популациите от Провански салеп (Приложение 5);
- Изготвен е настоящия План за действие за опазване на вида.

6.3. Повишаване на осведомеността за вида и необходимостта от опазването му

- Проведени са информационни срещи с населението и управленските структури на ИАГ и общинските служби „Земеделие”, еколози, представители на РИОСВ Хасково за запознаване с предвидените дейности на вида и с внесените Предложения за обявяване на Защитени местности;

- Разпространени са информационни материали с природозащитна цел на вида в общинския център и кметствата;

- Поставени са информационни (постоянни) табели за вида и местообитанието пред общините на с. Лозенградци и с. Шумнатица (кметството на с. Априлци се помещава там);

- Проведен е Заключителен семинар в гр. Хисаря с 80 души участници експерти от МОСВ, ИБЕИ, БАН и заинтересовани страни за представяне резултатите и Стратегията на Проекта;

- Проведена е пресконференция за дейността и резултатите по Проекта в БТА за медиите;

- Подготвен е плакат за разпространение на целевите видове по Проект *„Пилотна мрежа от малки защитени територии за опазване на растения от българската флора по модела на растителните микрорезервати“*;

- Направени са два DVD филма. Двадесет минутен филм представя теренната работа, *ex situ* колекциите, партньорствата на различни нива и двеминутен филм – кратка версия;

- Отпечатана е научно-популярна книга: Пеев, Д. и др. 2014. „Пилотна мрежа от малки защитени местности за опазване наредки растения в България“ (Life08NAT/BG/000279). ИБЕИ – БАН & МОСВ, 172 с., на български и английски език, която съдържа информация и за **Провански салеп**.

- Публикувана е текуща информация на Internet страниците на Проекта, МОСВ, РИОСВ, в местни електронни и печатни медии. www.bulplantnet-bg.s-kay.com.

7. НЕОБХОДИМИ ПРИРОДОЗАЩИТНИ ДЕЙСТВИЯ

Конкретните дейности, графикът за реализацията им, необходимият бюджет и отговорните институции са посочени в таблицата част 9 „Бюджет и график за реализирането на набелязаните дейности, индикатори“. Приоритетните действия са ежегодно наблюдение на находищата на вида (при с. Лозенградци и при с. Априлци) и вземане на своевременни природозащитни мерки при необходимост.

7.1. Политики и законодателство

- Обявяване на находищата в землищата на с. Лозенградци и с. Априлци за Защитени местности;

- При провеждане на процедури по ОВОС/ЕО в землищата на с. Лозенградци и с. Априлци да се оценява евентуалното въздействие на инвестиционните намерения върху популациите на вида и местообитанията, както и съвместни действия с РИОСВ Хасково;

- Маркиране на границите на двете Защитени местности в общ. Кирково „Находище на Провански салеп – с. Априлци” и „Находище на Провански салеп – с. Лозенградци” и поставяне на Информационни табели за вида и местообитанието.

7.2. Пряко опазване и възстановяване на вида и местообитанията

- Събиране и съхранение на семена в Националната семенна Генбанка в гр. Садово за *ex situ* опазване на вида;

- *In situ* дейности – поради не достатъчно добрия естествен режим (присъствие на Зановец (*Chamaecytisus ssp.*) и Орловата папрат (*Pteridium aquilinum*.) се налага ежегоден контрол и почистване територията в местообитанието на с. Лозенградци и с. Априлци;

- Регулиране режима на паша по време на цъфтеж;

- Размножаване на вида в *ex situ* колекцията на ИБЕИ, БАН като изходен материал за реинтродукция край с. Априлци. Популацията е малочислена – 17 индивида.

Не са необходими адаптивни и смекчаващи мерки.

7.3. Изследвания и мониторинг

- Провеждане на периодичен мониторинг съгласно План за мониторинг на Провански салеп (Преложение 5). Ежегодно наблюдение и оценка на популациите по показателите от “Стандартен формуляр за мониторинг на висши растения” в съответствие с НСМБР;
- Проучване на подходящи местообитания в Източни Родопи за издирване на нови популации;
- Наблюдение за влиянието на климатичните промени върху фенологията и адаптивните способности на растенията;
- Проучване на възпроизводителния капацитет - жизненост на полена, ефективността на опрашване, семенна продуктивност.

7.4. Повишаване на осведомеността, природозащитната култура и уменията за опазване на вида

- Периодично провеждане на информационни срещи с представители на местните власти в с Лозенградци и с Априлци, с представители на РИОСВ Хасково, природозащитници, училища, НПО с цел запознаването им с консервационния статус на вида и необходимостта от и начините за неговото опазване;
- Издаване и разпространение сред местната общност на информационни материали (брошури, плакати, видеофилм) с природозащитна цел на вида и местообитанията му.

8: МОНИТОРИНГ И ОЦЕНКА НА ПЛАНА

Индикаторите за изпълнението дават възможност да се оцени степента на успешното прилагане, ефективността на действията за постигане (и) или подържане на благоприятен консервационен статус на вида. Мониторингът се извършва ежегодно, в най-подходящия сезон и състояние на популациите. Най-информативните индикатори са промените в числеността и заеманата площ. В случай на съществена промяна в обстоятелствата се прави „Актуализация” на Плана за действие.

Индикатори за изпълнението и ефекта на набелязаните дейности

Цел	Индикатор	Период на наблюдение	Отговорник
Оценка на степента на изпълнение на Плана			
100 % изпълнение на дейностите от Плана	% изпълнени дейности от Плана за действие за съответната година	всяка година	МОСВ
100 % от предвидените в Плана средства са усвоени	% изразходени средства от предвидените за съответната година	всяка година	МОСВ
Изпълнение на дейности за повишаване обществената информираност относно опазване на вида	% изпълнени дейности за повишаване на обществената информираност	на всяки 3 ^{та} година	МОСВ
Оценка на ефективността на Плана			
Липса на видими намаления на размера на популацията (индивидите)	Площ заемана от индивидите	на 3 години	ИБЕИ, РИОСВ, МОСВ
Числеността на индивидите в находището остава стабилна или нараства	Брой на индивидите в площадките за мониторинг	на 3 години	ИБЕИ, РИОСВ, МОСВ
Липсват видими нарушения в местообитанията на вида	Констатирани видими нарушения в състоянието на местообитанията	всяка година	ИБЕИ, РИОСВ, МОСВ

9: БЮДЖЕТ И ГРАФИК ЗА РЕАЛИЗИРАНЕТО НА НАБЕЛЯЗАНИТЕ ДЕЙНОСТИ

Дейности	Отговорни институции/ партньори	Необходими средства (в лева)											Източници на финансиране
		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Общо	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
I. Цел: Прилагане на национално и международно законодателство													
1. При провеждане на процедури по ОВОС/ЕО да се оценява евентуалното въздействие на инвестиционните намерения върху популациите на вида и местообитанието	РИОСВ Хасково		+	+	+	+	+	+	+	+	+		Не е необходимо финансиране
2. Маркиране на границите на двете защитени местности "Находище на Провански салеп – с. Априлци" и "Находище на Провански салеп – с. Лозенградци", общ. Кирково	РИОСВ Хасково			1000								1000	РИОСВ Хасково
II. Укрепване на научната основа за ефективното опазване на вида													
1. Проучване на подходящи местообитания в Източни Родопи за издирване на нови популации на Провански салеп	ИБЕИ – БАН, Други източници			1500	1500							3000	Проект на ИБЕИ, БАН, РИОСВ, други източници
2. Наблюдение за влиянието на климатичните промени върху фенологията и адаптивните способности на растенията	ИБЕИ – БАН			600		600			600			1800	Проект на ИБЕИ, БАН Други източници
3. Проучване на възпроизводителния капацитет- жизненост на полена, ефективност на опрашване, семенна продуктивност	ИБЕИ – БАН			1500	1500							3000	Проект на ИБЕИ, БАН
III. Мониторинг на вида													
1. Провеждане на дългосрочен мониторинг	РИОСВ Хасково, други експерти		440	440	440	440	440	440	440	440	440	3960	РИОСВ Хасково

IV. In-situ и ex situ опазване на вида														
1. Контрол на конкуриращите видове и отстраняване им в находището, Зановец (<i>Chamaecytisus ssp.</i>) и Орловата папрат (<i>Pteridium aquilinum</i>)	РИОСВ Хасково				400		400				400		1200	РИОСВ Хасково, други източници
2. Събиране и депозиране на семена в Националната семенна Генбанка в гр. Садово	ИБЕИ-БАН				900		900				900		2700	ИБЕИ, БАН и други източници
3. Предоставяне на индивиди в колекцията на Ботаническата градина към БАН	ИБЕИ-БАН			+	+									Не е необходимо
V. Цел: Повишаване на информираността на местното население														
1. Провеждане на информационни срещи с населението и управленските структури, НПО, училища, природозащитници и др. за запознаването им с консервационния статус на вида и необходимостта за неговото опазване	ИБЕИ- БАН, НПО				500		500				500		1500	Проект на ИБЕИ - БАН, НПО, други източници
2. Разпространение на печатни информационни материали сред местната общност (книга, дигитални, 20 мин. DVD филм за популяризиране на видовете в Защитените местности	ИБЕИ- БАН, НПО, Общини	+	+	+										ИБЕИ- БАН
3. Предоставяне на текуща информация на Internet страниците на Проекта, РИОСВ, МОСВ и в медиите	ИБЕИ – БАН	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		Не е необходимо
ОБЩО													18 160	

* Посочените в таблицата източници на финансиране са индикативни и средства за изпълнение на дейностите могат да се търсят и от други източници

ПРИЛОЖЕНИЕ

№		Стр.
1	Списък на използваните съкращения	24
2	Ползвана литература	25
3	Снимков материал на вида и неговите местообитания	26
4	Методика за оценка на популациите и находищата	30
5	Планове за мониторинг. Стандартна бланка за мониторинг на висши растения /ИАОС/	31
6	Методика за събиране, съхранение и предаване на семена в Националната семенна Генбанка в гр. Садово	44
7	Карта на известните находища на вида	47
8	Индикативна карта за находищата	48
9	Заповеди за обявяване на Защитени територии	49
10	Резултати от проведените научни изследвания при разработването на Плана за действие	51

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ

ЕО – Екологична оценка

ЗМ – Защитена местност

ИАГ – Изпълнителна агенция по горите

ИАОС – Изпълнителна агенция по околна среда

ИБЕИ – Институт по биоразнообразие и екосистемни изследвания
към Българска академия на науките

МОСВ – Министерство на околната среда и водите

НПО – Неправителствена организация

НСБР – Национален съвет за биологично разнообразие

НСМБР – Национална система за мониторинг на биологичното
разнообразие

РИОСВ – Регионална инспекция по околната среда и водите

ОВОС – Оценка за въздействието на околната среда

ОС – Оценка за съвместимост (със Защитени зони по НАТУРА 2000)

IUCN – Световен съюз за защита на природата

CITES – Конвенция за международна търговия със застрашени видове
от дивата флора и фауна

SOM – Хербариум висши растения, ИБЕИ

SO – Хербариум на Биологичния факултет

SOA – Хербариум на Пловдивския университет

Приложение 2

ПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА

- Петрова, А., Венкова, Д., Герасимова, И. & Стоянов, Я.** 2002. Нови данни за разпространението на видове от семейство Салепови (*Orchidaceae*) в България. – В: **Темнискова, Д.** (ред.), Трудове на Шестата Национална Конференция по Ботаника, 17-20. VI. 2001, София. 183-187. Изд. СУ “Св. Климент Охридски, София.
- Делипавлов, Д. & Чешмеджиев, И.** 2003. Определител на растенията в България. Изд. Аграрен университет, Пловдив.
- Закон за биологичното разнообразие в България** 2007. ДВ 94/16.11. 2007 г.
- Методика за мониторинг на висшите растения** по Заугольнова и др. (1993) и (Ryttari & al., eds. 2003) (<http://eea.government.bg/bg/bio/nsmbr>).
- Петрова, А.** 2015. *Orchis provincialis* Balbis - В: **Пеев, Д.** и др. (ред), Червена книга на Р. България. т.1. Растения и гъби. ИБЕИ-БАН & МОСВ, София.
Линк към електронното издание: <http://e-ecodb.bas.bg/rdb/bg/>
- Стоянов, Н.** 1964. Род *Orchis* L. - В: **Йорданов Д.** (ред), Флора на Народна Република България т. 2: 368; Изд. БАН, София.
- Petrova, A. S.** 2009. *Orchis provincialis* Balbis. – In: **Petrova, A. & Vladimirov, V.** (eds), Red List of Bulgarian vascular plants. - Phytol. Balcan. 15 (1): 69.
- Walter, K.S., & Gillett, H.J.** (eds). 1998. 1997 IUCN Red list of Threatened Plants. IUCN, The World Conservation Union, Gland & Cambridge.

Приложение 3

Снимки на *Orchis provincialis* (Провански салеп) и неговите местообитания в с. Лозенградци и с. Априлци

Местообитанието на Прованския салеп в землището на с. Лозенградци

Местообитанието на Прованския салеп в землището на с. Априлци

**Потенциални заплахи за вида *Orchis provincialis*
в близост до находищата**

Конкурентни видове, обрастване в землището на с. Лозенградци

Сеч, вадене на каменни плочи – с. Лозенградци

Ерозия, утъпкване, пасуване – с. Априлци

Асфалтов път, чешма с беседка в близост до находището

Поставяне на информационни табели за вида *Orchis provincialis* пред кметствата на с. Лозенградци и с. Шумнатица (кметството на с. Априлци е в това село)

МЕТОДИКА

за оценка на популациите и находищата на растителния вид Провански салеп (*Orchis provincialis* Balbis)

За оценка състоянието на популациите и находищата **в периода на прилагане на плана за действие** (2015–2024 г.) ще бъде използвана Методиката, разработена в рамките на Националната система за мониторинг на биологичното разнообразие. Тази Методика се разработва на базата на събраните данни от провеждан мониторинг в съответствие с Методиката за мониторинг на висши растения, утвърдена в рамките на НСМБР. <http://eea.government.bg/bg/bio/nsnbr>

По време на разработване на плана за действие, в периода 2011–2013 г., данните от провеждания мониторинг са събирани, следвайки гореспоменатата Методика за мониторинг на висши растения, като са отчитани основните популационни параметри (според методическите указания на Заугольнова и др. (1993) и (Ryttäri & al., eds. 2003) в Полевия формуляр за набиране на първични данни

ПЛАН ЗА МОНИТОРИНГ

на *Orchis provincialis* Valbis (Провански салеп) с. Априлци и с. Лозенградци,
община Кирково, област Кърджали

Разработили: проф. дбн Димитър Пеев и експерт Наталия Вълвовска от ИБЕИ- БАН.

1. Цел на мониторинга

- 1.1. Установяване на състоянието на популациите и тяхната динамика.
- 1.2. Оценка и приоритизиране на неблагоприятните въздействия върху вида и неговото местообитание и предприемане на адекватни мерки за тяхното минимизиране.
- 1.3. Запазване размера на популациите на вида и набелязване на мероприятия, подпомагащи естественото възобновяване на вида с цел стабилизиране на неговата численост.

2. Обща информация за вида

Прованският салеп е многогодишно тревисто растение от сем. *Orchidaceae* – Салепови с 2 яйцевидни грудки. Стъблата високи 15–35 cm, с 3–6 розеткови и 1–3 подобни на присъцветници листа. Приосновните листа ланцетни, дълги 5–15 cm, широки 1,5–2,5 cm, зелени с тъмни петна. Съцветията рехави, с 5–20 цвята. Цветовете светложълти, устната с малки червени точки, плитко триделна, страничните дялове отклонени надолу. Шпората дълга 1,5–2 cm, извита нагоре. Цъфти май-юни, плодоноси юни -юли. Насекомоопрашващо се растение. Размножава се със семена и вегетативно. Вегетативното размножаване се осъществява чрез образуване на 2-3 вегетативни розетки от едно майчино растение.

2.1. Природозащитен статус:

Orchis provincialis е един от редките видове в българската флора, включен в Приложение 3 на Закона за биологичното разнообразие и в Червената книга на Р

България, т.1. Растения гъби, (Петрова *под печат*). По критериите на IUCN видът е оценен като “Критично застрашен” [CR B2ab(iv); C2a(i)]. на национално ниво (Petrova 2009). Включен в списъка на CITES и в Конвенцията за опазване на дивата европейска флора и фауна и природните местообитания (Бернска конвенция). Прованският салеп в землището на с. Лозенградци, Кърджалийско попада в НАТУРА зона “Родопи - Източни” BG0001032 по Директивата 92/43/ЕИО за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна.

2.2. Общо разпространение: Северното Средиземноморие и съседните страни (на север до Франция, Швейцария и България).

2.3. Разпространение в България:

На територията на България видът е установен в Родопи (Източни - в землищата на селата Априлци и Лозенградци, общ. Кирково); 514 m надм. в. През м. юни 2011 г. в находището при с. Чакаларово в частен имот на 375 m надм. в. бе установен само един индивид. По време на теренните наблюдения през 2012 и 2013 г. в този район индивидът не бе установен. Има документирани данни за съвременно изчезване на още едно находище – при с. Черничино, Ивайловградско. Съобщаван еднократно за Странджа планина, в района на с. Кости от 1921 г. вероятно погрешно.

2.4. Местообитание на вида:

В землището на с. Лозенградци популацията се среща в широколистни и хвойнови храсталаци, в нискостъблени широколистни гори и покрайнините им, както и ксеротермни тревни съобщества между горските и храстови съобщества. Мозаечната популация в с. Лозенградци заема площ от 6 ha е с численост около 160 генеративни индивида и 310 вегетативни розетки; 514 m надм.в. В землището на с. Априлци популацията е развита в условията на суха варовита почва в разрежена смесена дъбова гора от посочения тип и с тревна покривка съдържаща медитерански елементи, в близост до пътя Кирково-Лозенградци, в гората над чешмата. Популацията заема площ от 2.5 ha и е малобройна- 11 генеративни индивида и 5 вегетативни розетки и се намира на 50 m южно от шосето за с. Априлци. Броят на цветоносните стъбла варира в различните години; 362 m надм. в.

И в двете местообитания, в които се среща вида се отнасят към включените в Приложение I на Закона за биологичното разнообразие хабитатни типове: “Балкано-Панонски церово-горунови гори” (код 91MO). Наблюденията дават основания да се предположи кратък живот на отделните индивиди.

2.5. Основни заплахи за вида:

Основната заплаха за Прованския салеп е предимно от антропогенен характер. Близостта до асфалтов път между 2 селища, наличието на чешма, повод за присъствие на хора и животни, засушаването, утъпкването при паша в сезона на цъфтеж и плодоносене, ограниченото разпространение и ниската численост на популацията, пожари, увеличаването на проективното покритие на други тревисти видове затрудняват нормалното развитие на индивидите. В близост до популацията в с. Лозенградци се намират действащи каменни кариери.

3. Методика за извършването на мониторинга

В методично отношение се спазват правилата и условията предписани от НСМБР и като основа е приложен „Формуляр за мониторинг на висши растения”

Акцентът е върху отчетната единица: индивиди, група индивиди, популация, група популации, периодите на наблюдения, както и броя на контролните площадки. Заплахите за наблюдавания вид и местообитанието му се отчитат по формуляра на IUCN. За всяка популация се попълва формуляр. Всички данни, които ще бъдат събрани са напълно съвместими с Националната система за мониторинг и ще бъдат предоставени и използвани от ИАОС.

Неразделна част от Мониторинговия план са: Формуляр за мониторинг на висши растения на ИАОС.

3.1. Място за извършване на мониторинга:

Мониторинга на Прованския салеп се извършва на територията на двете Защитени местности: ЗМ “Находище на Провански салеп – с. Априлци” и ЗМ “Находище на Провански салеп – с. Лозенградци”, общ. Кирково, обл. Кърджали.

3.2. Отчетна единица:

Отделно тревисто растение

3.3. Периоди на наблюдение:

2 пъти годишно – средата на юни (*фаза на цъфтеж*) и края на юли (*фаза на плодоносене*).

3.4. Брой контролни площадки, площ и GPS координати

В землището на с. Априлци е заложена 1 брой постоянна мониторингова площадка, линейно с размери 1.5 m ширина и 10 m дължина (общо 15 m²). Разположението на площадката е съобразено с пространствената структура на

популацията, така че да обхване по-голямата част от индивидите. При всяко посещение се отчитат, както показателите за наблюдение на контролната площадка така и на местообитанието.

В землището на с. Лозенградци са заложили 2 броя постоянни мониторингови площадки, всяка от тях с размери 3×3 m (общо 18 m²). Разположението на площадките е съобразено с пространствената структура на популацията, така че да обхване по-голямата част от индивидите. При всяко посещение се отчитат, както показателите за наблюдение на цялата популация, така и показателите за наблюдение в контролните площадки.

GPS координати на двете контролни площадки в землището на с. Лозенградци

Контролна площадка №1	Географски координати Lat	Географски координати Long	Надм. в.	Метрични (UTM) координати E	Метрични (UTM) координати N
	41.30391	25.39485	496 m	365624.1	4573737.4
	41.30399	25.39488	500 m	365626.8	4573746.3
	41.30397	25.39484	499 m	365623.4	4573744.1
	41.30389	25.39534	500 m	365665.1	4573734.4

Контролна площадка №2	Географски координати Lat	Географски координати Long	Надм. в.	Метрични (UTM) координати E	Метрични (UTM) координати N
	41.30393	25.39616	510 m	365733.8	4573737.6
	41.3039	25.396	508 m	365720.4	4573734.5
	41.30387	25.39603	506 m	365722.8	4573731.2
	41.30379	25.39599	504 m	365719.3	4573722.3
	41.30387	25.39604	514 m	365723.6	4573731.1

GPS координати на контролната площадка в землището на с. Априлци

Контролна площадка № 1	Географски координати Lat	Географски координати Long	Надм. в.	Метрични (UTM) координати E	Метрични (UTM) координати N
	41.32016	25.38091	362 m	364490.7	4575563.2
	41.32022	25.3809	360 m	364490	4575569.9
	41.32012	25.38084	362 m	364484.8	4575558.9
	41.32003	25.3812	359 m	364514.7	25.3812

Необходим човешки ресурс, оборудване и финансови средства за осъществяване на мониторинга за период от 10 години

Мониторингът се извършва от 1 експерт от РИОСВ Хасково. Необходимите средства се осигуряват от РИОСВ (МОСВ).

Посещение на 2-те ЗМ при с. Лозенградци и с. Априлци

Календарна година	Начин на калкулация	Брой експерти	Сума
2015	1 ден през юни + 1 ден през юли 4 дни × 1 експерт × 10 лв дневни = 40 лв пътни за 4 наблюдения × 60 лв = 240 лв материали и оборудване: 40 лв	1 експерт от РИОСВ Хасково Посещение на 2^{те} ЗМ	440 лв. От РИОСВ Хасково (МОСВ)
2016	1 ден през юни + 1 ден през юли 4 дни × 1 експерт × 10 лв дневни = 40 лв пътни за 4 наблюдения × 80 лв = 320 лв материали и оборудване: 80 лв	1 експерт от РИОСВ Хасково Посещение на 2^{те} ЗМ	440 лв. От РИОСВ Хасково (МОСВ)
2017	1 ден през юни + 1 ден през юли 4 дни × 1 експерт × 10 лв дневни = 40 лв пътни за 4 наблюдения × 80 лв = 320 лв материали и оборудване: 80 лв	1 експерт от РИОСВ Хасково Посещение на 2^{те} ЗМ	440 лв. От РИОСВ Хасково (МОСВ)
2018	1 ден през юни + 1 ден през юли 4 дни × 1 експерт × 10 лв дневни = 40 лв пътни за 4 наблюдения × 80 лв = 320 лв материали и оборудване: 80 лв	1 експерт от РИОСВ Хасково Посещение на 2^{те} ЗМ	440 лв. От РИОСВ Хасково (МОСВ)
2019	1 ден през юни + 1 ден през юли 4 дни × 1 експерт × 10 лв дневни = 40 лв пътни за 4 наблюдения × 80 лв = 320 лв материали и оборудване: 80 лв	1 експерт от РИОСВ Хасково Посещение на 2^{те} ЗМ	440 лв. От РИОСВ Хасково (МОСВ)
2020	1 ден през юни + 1 ден през юли 4 дни × 1 експерт × 10 лв дневни = 40 лв пътни за 4 наблюдения × 80 лв = 320 лв материали и оборудване: 80 лв	1 експерт от РИОСВ Хасково Посещение на 2^{те} ЗМ	440 лв. От РИОСВ Хасково (МОСВ)
2021	1 ден през юни + 1 ден през юли 4 дни × 1 експерт × 10 лв дневни = 40 лв пътни за 4 наблюдения × 80 лв = 320 лв материали и оборудване: 80 лв	1 експерт от РИОСВ Хасково Посещение на 2^{те} ЗМ	440 лв. От РИОСВ Хасково (МОСВ)
2022	1 ден през юни + 1 ден през юли 4 дни × 1 експерт × 10 лв дневни = 40 лв пътни за 4 наблюдения × 80 лв = 320 лв материали и оборудване: 80 лв	1 експерт от РИОСВ Хасково Посещение на 2^{те} ЗМ	440 лв. От РИОСВ Хасково (МОСВ)
2023	1 ден през юни + 1 ден през юли 4 дни × 1 експерт × 10 лв дневни = 40 лв пътни за 4 наблюдения × 80 лв = 320 лв материали и оборудване: 80 лв	1 експерт от РИОСВ Хасково Посещение на 2^{те} ЗМ	440 лв. От РИОСВ Хасково (МОСВ)
2024	1 ден през юни + 1 ден през юли 4 дни × 1 експерт × 10 лв дневни = 40 лв пътни за 4 наблюдения × 80 лв = 320 лв материали и оборудване: 80 лв	1 експерт от РИОСВ Хасково Посещение на 2^{те} ЗМ	440 лв. От РИОСВ Хасково (МОСВ)
Общо:	Разходи за мониторинг на <i>Orchis provincialis</i> (Провански салеп) за периода 2015-2024 г.		4400 лв.

**НАЦИОНАЛНА СИСТЕМА ЗА МОНИТОРИНГ НА БИОЛОГИЧНОТО РАЗНООБРАЗИЕ
ФОРМУЛЯР ЗА МОНИТОРИНГ НА ВИСШИТЕ РАСТЕНИЯ**

Вид (латинско име): <i>Orchis provincialis</i> Balbis - Провански салеп			
Дата 14.05.2013 г.г	Начален час / Краен час на наблюдението	Място	
	9.00/18.00	с. Априлци	
ЕКАТТЕ ☐	Населено място [указва се най-близкото населено място]	Област ☐	Община ☐
	С. Априлци	Кърджали	Кирково
NUTS код ☐	РДГ ☐	РИОСВ ☐	(ДГС) Държавно Горско Стопанство ☐
		Хасково	
Държавно Ловно Стопанство (ДЛС) ☐	Отдел ☐	Подотдел ☐	
Пробна площадка	Биогеографски регион ☐	GPS координати (WGS 84) (централна точка)	
	Алпийски		
Надморска височина	Континентален +	Longitude: 41.32012	
362 m надм. в.	Черноморски	Latitude: 25.38084	
Мястото попада в: ☐ [ако мястото попада в ЗТ, се отбелязва името]			
Защитена територия по ЗЗТ:	име		
Национален парк			ПУ:
	ОУ:	Отдел:	Подотдел:
Природен парк			
Резерват			
Поддържан резерват			
Природна забележителност			
Защитена местност	„Находище на Провански салеп – с. Априлци”		
Други защитени територии:	име		
Корине място			
ОВМ			
Натура 2000			
Рамсарско място			
Вид ползване на земята: гора			
Собственост на земята: частна, стопанисвана от общината, общинска публична			
НТП: пасище, мера, територия използвана за други трайни насаждения, друга територия на междуселищна пътна транспортна мрежа			
Екип:	Наблюдатели	Институция	
1.	Димитър Пеев	ИБЕИ, БАН	
2.	Наталия Вълвовска	ИБЕИ, БАН	
3.	Владимир Трифонов	РИОСВ-Хасково	
Наличие в близост до находището на:		да / не	Разстояние до находищата [в м]

Забележка: полетата, отбелязани със знак *, не е задължително да се попълват на терен

Туристически пътеки	не	
Горски пътища	не	
Потоци -- чешма	да	10 m
Реки	не	
Обработваеми места	да	30 m
Населени места	да	3000 м. от с. Кирково и с. Лозенградци
Постройки	не	
Пътища	да	50 m

Флористичен район: [подчертава се]

Беласица, Витошки район, Дунавска равнина, Западни гранични планини, Знеполски район, Долината на р. Места, Пирин, Предбалкан, Рила, **Родопи** (Западни, Средни, **Източни**), Средна гора (Западна, Средна, Източна), Струмска долина, Странджа, Североизточна България, Славянка, Стара планина (Западна, Средна, Източна), Софийски район, Тракийска низина, Тунджанска хълмиста равнина, Черноморско крайбрежие (северно, южно)

Отчетна единица: [подчертава се]

дърво, храст, храстче, **отделно тревисто растение**, туфа, цветоносен стрък, вегетативни листни розетки, вегетативен летораст, генеративен летораст

Фенологична фаза:

Вегетативно развитие на популацията: [отбелязва се с +]

Поници, пъпки	
Начало на вегетация	+
Вегетация	
Край на вегетация	+
Отмиране	

Генеративно развитие на популацията: [отбелязва се с +]

Появяване на съцветия /спороносните листа	
Бутонизация /начало на спорообразуване	
Начало на цъфтежа /спорообразуване	
Пълен цъфтеж /спороносене	
Край на цъфтежа/ спороносенето	
Узряване на плодовете/спорангиите	+
Зрели плодове/спорангии	
Няма признаци на генеративни органи	

GPS координати на популацията (WGS 84): Longitud: 41.32012 Latitude: : 25.38084

Longitude 41.32012	Longitude 41.32003	Longitude 41.32016	Longitude 41.32018
Latitude 25.38084	Latitude 25.38120	Latitude 2538092	Latitude 25.38085

Характеристика на местообитанието:

Изложение: N, S, E, W, NE, NW, **SE**, SW **Форма на релефа:** средноразмерен хълм

Наклон в градуси: [отбелязва се с +] **Основна скала:** [отбелязва се с +]

1–5°		силикат	
6–10°	+	варовик	+
11–15°		лъос	

16–20°		пясъчник	
21–25°		неразкрито	
26–30°		друга основна скала:	
31–35°			
36–40°			
Почва:			
Тип: [отбелязва се с +]		Мощност: [отбелязва се с +]	
смолници		плитки	
метаморфни	+	средномощни	+
черноземи		мощни	
файоземи		Ерозия: [отбелязва се с +]	
лесивирани		неерозирано	+
планосоли		слабо ерзирано	
жълтоземи		силно ерозирано	
торфенисти			
Влажност: [отбелязва се с +]		[отбелязва се с +]	
сухи	+	преовлажнени	
умерено влажни		заливни	
влажни		с променлива влажност	
Категория природно формиране:		[отбелязва се с +]	
Морски местообитания			
Крайбрежни местообитания			
Блата, торфища и мочурища			
Тревни съобщества и съобщества на мъхове и лишеи			
Храстови, храстчеви и тундрови съобщества			
Гори, горски и други залесени територии		+	
Скални местообитания			
Общо проективно покритие на растителността в %:95			
Тип растителност:		[отбелязва се с +]	
Широколистни летезелени листопадни гори от средноевропейски тип		+	
Степна растителост			
Бореално-планинска растителност			
Аркто-алпийска растителност			
Средиземноморска растителност			
Водна растителост			
Проективно покритие на дървесните видове в %:60			
№	Дървесни видове (латинско име)		
1.	<i>Quercus pedunculata</i>	4.	
2.	<i>Quercus cerris</i>	5.	
3.	<i>Quercus pubescens</i>	6.	
Проективно покритие на храстите в %:5			
№	Храсти (латинско име)		
1.	<i>Paliurus spina - christi</i>	4.	<i>Rosa sp.</i>
2.	<i>Juniperus oxycedrus</i>	5.	
3.	<i>Jasminium fruticans</i>	6.	
Проективно покритие на тревистите видове в %: 30			

Тревисти видове (латинско име)			
1.	<i>Andropogon ischaemum</i>	5.	<i>Primula veris</i>
2.	<i>Teucrium polium</i>	6.	<i>Orchis laxiflora</i>
3.	<i>Teucrium chamaedrys</i>	7.	<i>Dactylis glomerata</i>
4.	<i>Lotus corniculatus</i>	8.	<i>Dactylorhiza sp.</i>
№ Други консервационно значими видове (латинско име)			
1.	<i>Limodorum abortivum</i>	5.	
2.	<i>Cistus salvifolius</i>	6.	
3.		7.	
4.		8.	
№ Конкуриращи видове (латинско име)			
1.		5.	
2.		6.	
3.		7.	
4.		8.	
Площ на популацията в ha: 2.5 ha.			
Плътност на популацията (брой отчетни единици / m ²):		Вегетативни:	Общо:
		0,0002	0,00044
			0,00076
Проективно покритие на наблюдавания вид в %: 5			
Брой отчетни площадки: 1			
№	Наличие на инвазивни видове:	% на засегнатата популация:	
1.			
2.			
3.			
№	Заплахи и природни явления:	% на засегнатата площ / популация:	
1.	Паша и утъпкване от животни по време на цъфтеж	30	
2.	Битово замърсяване	30	
3.	Пожари	20 - потенциална заплаха	
4.	Прогресивно засушаване	20	
№	Взети мерки за опазване и възстановяване:		
1.	Обявена ЗМ "Находище на Провански салеп – с. Априлци"		
2.	Разработен План за мониторинг		
3.	Разработен План за действие		
Бележки: Кметът на селото е уведомен и запознат с местността и вида			
Снимки [отбелязва се с + наличието на снимки, направени по време на наблюдението]			+
Кarti [отбелязва се с + наличието на карта/ карти на мястото за наблюдение]			+

**НАЦИОНАЛНА СИСТЕМА ЗА МОНИТОРИНГ НА БИОЛОГИЧНОТО РАЗНООБРАЗИЕ
ФОРМУЛЯР ЗА МОНИТОРИНГ НА ВИСШИТЕ РАСТЕНИЯ**

Вид (латинско име): <i>Orchis provincialis</i> Balisb. (Провански салеп)			
Дата 15.05.2013	Начален час / Краен час на наблюдението	Място [отбелязва се конкретното място на находището, местност]	
	9.00/17.30	с. Лозенградци	
ЕКАТТЕ ☐	Населено място [указва се най-близкото населено място]	Област ☐	Община ☐
	С. Лозенградци	Кърджали	Кирково
NUTS код ☐	РДГ ☐	РИОСВ ☐	(ДГС) Държавно Горско Стопанство ☐
		Хасково	
Държавно Ловно Стопанство (ДЛС) ☐		Отдел ☐	Подотдел ☐
Пробна площадка		Биогеографски регион ☐	GPS координати (WGS 84) (централна точка)
		Алпийски	
Надморска височина		Континентален +	Longitude 41.30387
514 m.надм.в.		Черноморски	Latitude 25.39604
Мястото попада в: [мястото попада в ЗТ, се отбелязва името]			
Защитена територия по ЗЗТ:		име	
Национален парк			
		ОУ:	ПУ:
		Отдел:	Подотдел:
Природен парк			
Резерват			
Поддържан резерват			
Природна забележителност			
Защитена местност		ЗМ „Находище на Провански салеп – с. Лозенградци”	
Други защитени територии:		име	
Корине място			
ОВМ			
Натура 2000		Зона ”Родопи – Източни” (BG0001032)	
Рамсарско място			
Вид ползване на земята: широколистни дървестни видове, горски път			
Собственост на земята: държавна частна			
Екип:	Наблюдатели	Институция	
1.	Димитър Пеев	ИБЕИ при БАН	
2.	Наталия Попова	ИБЕИ при БАН	
3.	Владимир Трифонов	РИОСВ Хасково	
4.			

Забележка: полетата, отбелязани със знак *, не е задължително да се попълват на терен

Наличие в близост до находището на:	да / не	Разстояние до находищата [в м]
Туристически пътеки	не	
Горски пътища	да	100 m
Потоци	не	
Реки	не	
Обработваеми места	не	
Населени места	да	2000 m
Постройки	не	
Пътища	да	200 m

Флористичен район: [подчертава се]

Беласица, Витошки район, Дунавска равнина, Западни гранични планини, Знеполски район, Долината на р. Места, Пирин, Предбалкан, Рила, **Родопи** (Западни, Средни, **Източни**), Средна гора (Западна, Средна, Източна), Струмска долина, Странджа, Североизточна България, Славянка, Стара планина (Западна, Средна, Източна), Софийски район, Тракийска низина, Тунджанска хълмиста равнина, Черноморско крайбрежие (северно, южно)

Отчетна единица : [подчертава се]

дърво, храст, храстче, **отделно тревисто растение**, туфа, цветносен стрък, вегетативни листни розетки, вегетативен летораст, генеративен летораст

Фенологична фаза:

Вегетативно развитие на популацията: [отбелязва се с +]

Поници, пъпки	
Начало на вегетация	
Вегетация	
Край на вегетация	+
Отмиране	

Генеративно развитие на популацията: [отбелязва се с +]

Появяване на съцветия /спороносните листа	
Бутонизация /начало на спорообразуване	
Начало на цъфтежа /спорообразуване	
Пълен цъфтеж /спороносене	
Край на цъфтежа/ спороносенето	
Узряване на плодовете/спорангиите	+
Зрели плодове/спорангии	
Няма признаци на генеративни органи	

GPS координати на популацията (WGS 84): Longitude 41.30387 Latitude 25.39604

Longitude 41.30399	Longitude	Longitude	Longitude
Latitude 25.39488	Latitude	Latitude	Latitude

Характеристика на местообитанието:

Изложение: N, S, E, W, NE, NW, SE, **SW** **Форма на релефа:** скат на малък хълм

Наклон в градуси: [отбелязва се с +] **Основна скала:** [отбелязва се с +]

1–5°		силикат	+
6–10°		варовик	
11–15°		лъос	
16–20°	+	пясъчник	
21–25°		неразкрито	
26–30°		друга основна скала:	
31–35°			

Почва:			
Тип: [отбелязва се с +]		Мощност: [отбелязва се с +]	
смолници		плитки	
метаморфни	+	средномощни	+
черноземи		мощни	
файоземи		Ерозия: [отбелязва се с +]	
лесивирани		неерозирано	+
планосоли		слабо ерзирано	
жълтоземи		силно ерзирано	
торфенисти			
Влажност: [отбелязва се с +]		[отбелязва се с +]	
сухи	+	преовлажнени	
умерено влажни		заливни	
влажни		с променлива влажност	
Категория природно формиране:		[отбелязва се с +]	
Морски местообитания			
Крайбрежни местообитания			
Блата, торфища и мочурища			
Тревни съобщества и съобщества на мъхове и лишеи			
Храстови, храстчеви и тундрови съобщества			
Гори, горски и други залесени територии		+	
Скални местообитания			
Общо проективно покритие на растителността в %: 95			
Тип растителност:		[отбелязва се с +]	
Широколистни летезелени листопадни гори от средноевропейски тип		+	
Степна растителост			
Бореално-планинска растителност			
Аркто-алпийска растителност			
Средиземноморска растителност			
Водна растителост			
Проективно покритие на дървесните видове в %: 60			
№	Дървесни видове (латинско име)		
1.	<i>Quercus pedunculata</i>	4.	
2.	<i>Quercus cerris</i>	5.	
3.	<i>Quercus pubescens</i>	6.	
Проективно покритие на храстите в %: 5			
№	Храсти (латинско име)		
1.	<i>Rosa sp.</i>	5.	
2.	<i>Jasminium fruticans</i>	6.	
3.	<i>Juniperus oxycedrus</i>	7.	
4.	<i>Paliurus spina - christi</i>	8.	
Проективно покритие на тревистите видове в %: 30			
	Тревисти видове (латинско име)		
1.	<i>Teucrium polium</i>	5.	<i>Ajuga chia</i>
2.	<i>Teucrium chamaedrys</i>	6.	<i>Dorycnium herbaceum</i>

3.	<i>Primula veris</i>	7.	
4.	<i>Andropogon ischaenium</i>	8.	
№	Други конзервационно значими видове (латинско име)		
1.		3.	
2.		4.	
№	Конкуриращи видове (латинско име)		
1.	<i>Pteridium aquilinum</i>	4	
2.	<i>Chamaecytisus absinthioides</i>	5	
3.		6	
Площ на популацията в ha: 6 ha			
Плътност на популацията (брой отчетни единици / m ²):		Вегетативни:	Генеративни:
		0,00052	0,0027
			Общо: 0,00077
Проективно покритие на наблюдавания вид в %: 8			
Брой отчетни площадки: 2			
№	Наличие на инвазивни видове:	% на засегнатата популация:	
1.	<i>Pteridium aquilinum</i>	10	
2.	<i>Chamaecytisus absinthioides</i>	15	
№	Заплахи и природни явления:	% на засегнатата площ / популация:	
1.	Прогресивно засушаване	30 Потенциални заплахи	
2.	Естествени пожари	20 Потенциални заплахи	
3.	Вадене на каменни плочи	30-Потенциални заплахи	
4.	Утъпкване	15-Потенциални заплахи	
5.	Незаконна сеч	5	
№	Взети мерки за опазване и възстановяване:		
1.	Обявена ЗМ „Находища на Провански салеп – с. Лозенградци”		
2.	Разработен План за мониторинг		
3.	Разработен План за действие		
4.	В <i>ex situ</i> колекцията на Института се отглеждат 4 вегетативни индивида		
Бележки: Поведението на хората които копаят плочи е непредсказуемо и в даден момент могат да се окажат в находището на Прованския салеп			
Кметът на с. Лозенградци бе информиран на място за защитената местност и вида.			
Снимки [отбелязва се с + наличието на снимки, направени по време на наблюдението]			+
Кarti [отбелязва се с + наличието на карта/ карти на мястото за наблюдение]			+

МЕТОДИКА И ПРОТОКОЛ

МЕТОДИКА

за събиране, съхранение и предоставяне на семена от целевия вид
Провански салеп (*Orchis provincialis* M. J. Roem)
от сем. Салепови (*Orchidaceae*)

Общи сведения за вида, природозащитен статус, разпространение и популации

Прованският салеп (*Orchis provincialis* M. J. Roem) е един от най-редките тревисти видове представител на сем. Салепови (*Orchidaceae*) в България, защитен вид, включен в Приложение № 3 на Закона за биологичното разнообразие, в Червения списък на висшите растения в България (2009) и в Червена книга на Р. България, т. 1. Растения и гъби (под печат) с категория “Критично застрашен” (CR). Видът е включен в списъка на CITES и в Конвенцията за опазване на дивата европейска флора и фауна и природните местообитания (Бернската конвенция).

Видът е разпространен само на две места в България: - Източни Родопи, в землището на с. Лозенградци и с. Априлци, общ. Кирково, обл. Кърджали.

Прованският салеп е многогодишно тревисто растение с 2 яйцевидни грудки. Високо 20-40 cm. Цъфти май-юни, плодоноси юни-юли. Насекомоопрашващо се растение. Размножава се вегетативно и със семена. Семената са изключително дребни (0.5 mm), многобройни, с малък хранителен едносперм. Вегетативното размножаване се осъществява чрез 2-3 вегетативни розетки от едно коренище.

Установени са общо 486 индивида. В землището на с. Лозенградци са установени 160 генеративни индивида и 310 вегетативни розетки, а в землището на с. Априлци 11 генеративни индивида и 5 вегетативни розетки. Двете популации са на разстояние 3 km една от друга по въздушна линия. Популацията край с. Лозенградци формира мозаечна популация, а тази от с. Априлци може да бъде определена, като фрагмент. В топографски план те се намират в разредени пространства в смесена дъбова гора. Опрашва се от насекоми. Размножава се вегетативно и със семена. Семената се развиват само в условията на специфична микориза. Ето защо извън зоната няма възобновяване. Вегетативното размножаване се осъществява чрез образуване на 2-3 вегетативни розетки от едно майчино растение.

2. Място за събиране на семена

На територията на двете Защитени местности при с. Лозенградци и с. Априлци, общ. Кирково, обл. Кърджали.

3. Количество на семената

При еднократно събиране – около 50 плодни кутийки от различни индивиди, общо от двете находища, като индивидите се подбират така, че да покрият колкото се може по-равномерно цялата популация. От находището при с. Лозенградци се съберат 40 плодни кутийки, а при с. Априлци 10 плодни кутийки.

4. Технология за събиране и съхранение на семената

Семената се събират в пълна зрялост (края на юли) при визуално изсъхване на плодните кутийки. Разчупват и се изваждат семената. Съхраняват в книжни пликове на тъмно, хладно и проветриво място. Пробата от всяко находище се придружава от хербарен образец. До предаването им в Националната семенна Генбанка в гр. Садово се съхраняват съгласно изискванията на Протокола за събиране, съхранение и предоставяне на семена в семенни банки.

Методиката е разработена от експертите Д. Пеев и Н. Вълвовска-Попова от ИБЕИ, БАН.

ПРОТОКОЛ

за събиране, съхранение и предоставяне на семена от Провански салеп (*Orchis provincialis* Balbis) от сем. Салепови (*Orchidaceae*) в семенни банки

Orchis provincialis (Провански салеп) е многогодишно тревисто растение от сем. Салепови (*Orchidaceae*). Цъфти през май-юни, плодоноси юни-юли.

Прованският салеп е Критично застрашен (CR) вид и е един от целевите обекти от Проекта (BulPlantNet – Life08NAT/BG/000279) „Пилотна мрежа от малки защитени територии за опазване на растения от българската флора по модела на растителните микрорезервати”. (www.bulplantnet-bg.s-kay.com)

Цел на събирането и съхранението на семена от вида

Целта на процедурата по събиране и дългосрочно съхранение на семена в семенни банки е подпомагане на *ex situ* опазването на генетичния фонд на вида. Да се събират семена щадящо от този вид тъй като популациите са малобройни.

Правила за събиране на семената

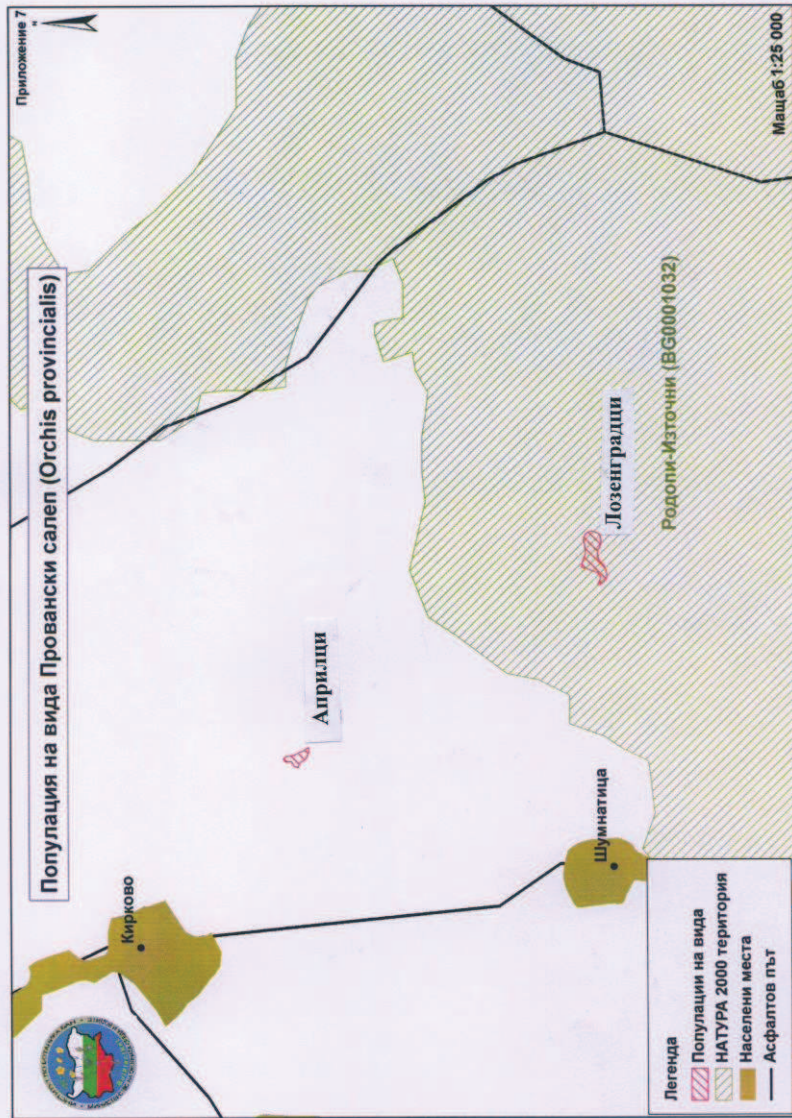
При формулирането на правилата е използван Наръчник за събиране на семена от диви растителни видове за нуждите на ENSCONET (2009).

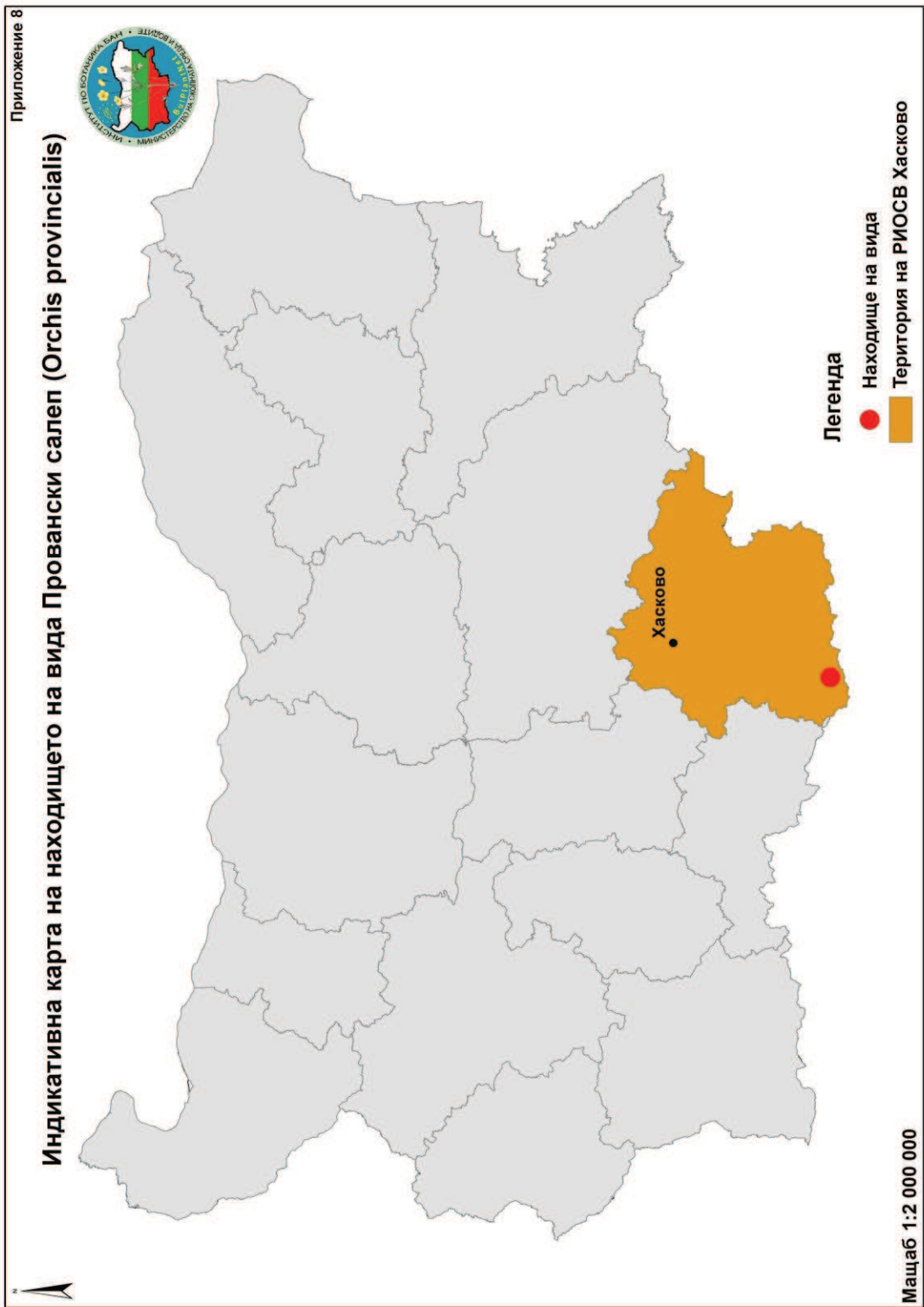
- Събирането на семена се извършва след издаване на разрешително от МОСВ;
- Семената се събират еднократно във фаза на пълна зрялост на плодните кутийки (през юли) от двете популации на вида край с. Лозенградци и с. Априлци, около 50 плодни кутийки;
- При събирането на семената се обхващат равномерно индивиди на територията на цялата популация и се смесват в общ плик;
- Събирането става в хартиени или платнени пликове, след което семената се изсушават на сухо и проветриво място. Ако влажността на пробата е висока (над 50%), да се добави силикагел в пликовете.
- След изсушаването на семената да се съхраняват в етикетирани хартиени пликове в хладилни условия (при +4⁰C);
- Депозирането на семената в семенна банка става до два месеца от момента на събирането им;
- Преди предаване на семената в семенни банки по възможност да се определи тяхната кълняемост в лабораторни условия, което да бъде отбелязано в съответната методика/документация.

При депозирането на семената в семенна банка се представя следната съпътстваща документация:

- Име на вида на български и латински;
- Име на семейството на български и латински;
- Локалитет с географски координати;
- Дата на събиране и колектор;
- Количество събрани семена;
- Цитат на ваучер точно от същата суб-популация на вида, депозиран в някой от регистрираните български хербариуми (SO, SOA, SOM); при липса на такъв хербарен материал да се депозира еднократно ваучер в някой от посочените хербариуми.

Приложение 7

МИНИСТЕРСТВО НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ

ЗАПОВЕД

№ РА-33

София, 16.01.2013г.

На основание чл. 39, във връзка с чл. 33, ал. 1, т. 2 от Закона за защитените територии (ЗЗТ), с цел опазване на растителен вид Провански салеп (*Orchis provincialis Balbis*) и неговото местообитание:

1. Обявявам защитена местност „Находище на Провански салеп – с. Априлци”, в землището на село Априлци, ЕКАТТЕ 000905, община Кирково, област Кърджали, с площ 5.566 дка.
2. Защитена местност „Находище на Провански салеп – с. Априлци” включва имоти, с номера 010224 и 010283 съгласно Карта на възстановената собственост за землището на село Априлци, ЕКАТТЕ 000905, община Кирково, област Кърджали, с обща площ 5.566 дка.
3. В границите на защитената местност се забранява:
 - 3.1. Промяна на предназначението и начина на трайно ползване на земята;
 - 3.2. Строителство, с изключение на дейности, свързани с реконструкция и ремонт на съществуващи съоръжения;
 - 3.3. Търсене, проучване и добив на подземни богатства;
 - 3.4. Внасяне на неместни видове.
4. След влизане в сила на настоящата заповед, РИОСВ – Хасково, да предприеме необходимите действия по отразяване на защитената територия в Картата на възстановената собственост за землището на село Априлци, ЕКАТТЕ 000905, община Кирково, област Кърджали.
5. Защитената местност да се впише в Държавния регистър на защитените територии при Министерство на околната среда и водите.
6. Нарушителите на тази заповед се наказват съгласно административнонаказателните разпоредби на Закона за защитените територии.
7. На основание чл. 43 от ЗЗТ, заповедта да се обнародва в “Държавен вестник”.
8. Заповедта може да бъде обжалвана по реда на Административнопроцесуалния кодекс пред Върховния административен съд в едномесечен срок от обнародването и в „Държавен вестник”.

МИНИСТЪР:

ИОНА ПАРДЖОВА

Предоставям статут на единична архитектурно-строителна недвижима културна ценност от новото време с категория „за сведение“ на следния обект:

„Жилищна сграда на Димитър Алахверджи-ев“, деклариран с писмо № 1787 от 21.05.1976 г. и писмо № 1616 от 12.05.1982 г. на НИПК като паметник на културата и съгласно § 12, ал. 1 ПЗРЗКН притежава статут на декларирана архитектурно-строителна недвижима културна ценност, намираща се в УПИ IX-9, кв. 542, с административен адрес ул. Анжело Ронкали 16, София, Столична община – район „Оборище“, област София-град.

Териториален обхват: УПИ IX-9, кв. 542, по плана на гр. София.

Охранителна зона: не се предвижда, тъй като попада в обхвата на групова недвижима културна ценност.

Предписания за опазване: изисква се:

1. Пълно документиране на сградата – архитектурно заснемане и фотодокументация.

2. Съхраняване на образната автентичност на фасадата към ул. Анжело Ронкали в частта, разположена на уличната регулационна линия, като се допусне увеличаване на площта за осветяване на помещенията, което да се съобрази с характеристиките на автентичната фасада.

3. Съхраняване на материалната автентичност на стълбищната клетка, включваща стълбата, входа към нея, балкона над входа и частта от фасадата към ул. Анжело Ронкали, отдръпната от уличната регулационна линия.

4. Съхраняване на материалната автентичност на източната фасада в частта, лежаща между описаните елементи в т. 2 и 3.

5. При евентуално надстрояване и пристрояване се изисква отдръпване навътре с минимум 0,40 м от плоскостта на фасадите по т. 2, 3 и 4.

6. Да се изследва възможността за запазване на сегментната в план стена, прилежаща на стълбищната клетка, описана в т. 3.

Министър:

П. Стоянович

6623

**МИНИСТЕРСТВО
НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА**

**ЗАПОВЕД № РД-14-85
от 19 август 2013 г.**

На основание чл. 10, ал. 6 ЗНП, чл. 10, ал. 6 и чл. 14, ал. 2, т. 2 ППЗНП след подписване на приемателно-предавателен протокол за прехвърляне на натурални и стойностни показатели на Спортното училище „Васил Левски“ – Пловдив, чрез бюджета на Министерството на младежта и спорта, подписан от кмета на община Пловдив и министъра на младежта и спорта, писмо с изх. № 04-25-67 от 26.07.2013 г. от министъра на финансите за извършване на корекция по бюджета на Министерството на младежта и спорта и бюджета на Община Пловдив и становище на експертната комисия, назначена със Заповед № 09-448 от 20.04.2010 г., изменена и допълнена със Заповед

№ РД-09-1501 от 19.10.2011 г. на министъра на образованието, младежта и науката, определям Спортно училище „Васил Левски“ – гр. Пловдив, община Пловдив, област Пловдив, със статут на държавно училище по смисъла на чл. 10, ал. 2 ЗНП.

Заповедта може да се обжалва в 14-дневен срок от обнародването в „Държавен вестник“ пред Върховния административен съд.

Министър:

А. Клисарова

6656

**МИНИСТЕРСТВО
НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ВОДИТЕ**

**ЗАПОВЕД № РД-564
от 16 юли 2013 г.**

На основание чл. 39 във връзка с чл. 33, ал. 1, т. 2 и чл. 43 ЗЗТ с цел опазване на растителен вид – Провански салеп (*Orchis provincialis* Balbis) и неговото местообитание:

1. Обявявам защитена местност „Находище на Провански салеп – с. Лозенградци“ в землището на с. Лозенградци, ЕКАТТЕ 44080, община Кирково, област Кърджали, с площ от 70,7 дка.

2. Защитената местност включва поземлени имоти с идентификатори: 44080.11.981, 44080.11.982, 44080.11.983, съгласно кадастралната карта и кадастралните регистри за землището на с. Лозенградци, ЕКАТТЕ 44080, община Кирково, област Кърджали, одобрени със Заповед № РД-18-50 от 15.07.2010 г. на изпълнителния директор на Агенцията по геодезия, картография и кадастър с обща площ 70,7 дка.

3. В границите на защитената местност се забранява:

3.1. промяна на предназначението и начина на трайно ползване на земята;

3.2. строителство с изключение на дейности, свързани с реконструкция и ремонт на съществуващи съоръжения;

3.3. търсене, проучване и добив на подземни богатства;

3.4. внасяне на неместни видове.

4. След влизане в сила на тази заповед РИОСВ – Хасково, да предприеме необходимите действия по отразяване на защитената територия в кадастралната карта и кадастралните регистри за землището на с. Лозенградци, ЕКАТТЕ 44080, община Кирково, област Кърджали.

5. Защитената местност да се впише в Държавния регистър на защитените територии при Министерството на околната среда и водите.

6. Нарушителите на тази заповед се наказват съгласно административнонаказателните разпоредби на Закона за защитените територии.

Заповедта може да бъде обжалвана по реда на Административнопроцесуалния кодекс пред Върховния административен съд в едномесечен срок от обнародването ѝ в „Държавен вестник“.

Министър:

И. Михайлова

6573

Резултати от проведените научни проучвания

В процеса на разработване на Плана за действие са осъществени следните по важни проучвания:

- Анализирани и обобщена е наличната литература за Прованския салеп в България;

- Проверена е хорологичната информация по картотеката и в хербарните колекции SOM, SO, SOA за разпространението на *Orchis provincialis* в България.

Флористичен район: Родопи-Източни - [при с. Лозенградци, Кърджалийско (SOM 160104, 14755, 14754, 14753)] (Трифонов, В. 2003; Стоянов, Н. 1921), край с. Чакаларово, Кърджалийско (SO 25629);

- Събрана е информация за консервационния статус на вида в национален и световен мащаб;

- Локализиран и обозначен на карта са известните находища в землищата на с. Лозенградци и с. Априлци, общ. Кирково, обл. Кърджали. Находищата край селата Черничино и Чакаларово са унищожени. (не са потвърдени);

- Събрани са данни за основните екологически характеристики на двете находища;

- Събрани са данни за числеността, сезонната динамика и плодоношение в двете находища;

- Идентифицирани са заплахите от естествен и антропогенен тип;

- Събрани са данни за собствеността, предназначението и начина на трайно ползване на земята, в която попадат индивидите;

- Заложени са контролни площадки и се провежда ежегодно наблюдение за състоянието на популацията и местообитанието;

- Предприети са мерки за опазване на вида в *ex situ* колекцията на Института по биоразнообразие и екосистемни изследвания - отглеждат се 4 вегетативни индивида;

- Разработен е План за дългосрочен мониторинг за Прованския салеп;

- Предприети са мерки за опазване на вида и неговите местообитания, и са обявени две Защитени местности в землищата на с. Лозенградци и с. Априлци, общ. Кирково, обл. Кърджали;

- Проведени са информационни и разяснителни срещи с РИОСВ, общинската администрация (кметовете на с. Лозенградци и с. Априлци, експерти от структурите на ИАГ, еколози и обществените служби “Земеделие” с природозащитна цел на вида и във връзка с внесените Предложения за обявяване на Защитени местности.

- Разпространение на печатни информационни материали сред местната общност (книга, дигитални, плакати);

- Направени са два DVD филма-20 мин. филм представя теренната работа, *ex situ* колекциите, популяризиране на видовете в Защитени местности, партньорствата на различни нива и две минутен филм – кратка версия; Пеев, Д., Хардалова, Р., Янчев, Ив.;

- Публикувана е информация в Интернет страниците на Проекта, в печатни и електронни медии;

- Отпечатана научно-популярна книга: Пеев, Д. и др. 2014. „*Пилотна мрежа от малки защитени местности за опазване на редки растения в България*“.

(Life08NAT/BG/000279). ИБЕИ – БАН & МОСВ, 5 172. с, на български и английски език, която съдържа информация и за **Прованския салеп**.

Банчева, С., Велев, Н., Владимиров, В., **Вълвовска, Н.**, Горанова, В., Делчева, М., Иванова, Д., Начева, Р., Педашенко, Х., **Пеев, Д.**, Стоянов, С., Стоянова, К., Хардалова Р. ИБЕИ – БАН & МОСВ, Геософт ЕООД. София. (2014). 172 стр. ISBN 978-954-9746-31-0 (ИБЕИ –БАН). ISBN 978-954-8497-09-1 (МОСВ). (Двуезична)

(Svetlana Bancheva, Nikolay Velev, Vladimir Vladimirov, **Natalia Valyovska**, Valentina Goranova, Malina Delcheva, Daniella Ivanova, Rayna Natcheva, Hristo Pedashenko, **Dimitar Peev**, Stoyan Stoyanov, Kalina Stoyanova, Rayna Hardalova. A Pilot Network of Small Protected Sites for Conservation of Rare Plants in Bulgaria. IBER-BAS & MOEW, Geosoft ltd. Sofia. (2014). 172 pp. ISBN 978-954-9746-32-7 (IBER-BAS). ISBN 978-954-8497-10-7).

Данните от мониторинга се въвеждат в база данни, разработена по Проект Life08NAT/BG279, която след приключването му ще бъде достъпна on-line